

Kritisk läsning hos vuxna studerande i svenska som andraspråk. Relationen undervisning och förmågan att urskilja texters uttalade syften och budskap

Deltagande skola: Stockholms intensivsvenska för akademiker, SIFA

Deltagande lärare: David Haas, Johan Hedberg, Victoria Steen

Projektperiod: ht 2017 – vt 2019

Under läsåren 2017-2019 har vi haft möjlighet att inom ramarna för ett ämnesdidaktiskt projekt inom STLS, finansierat av Arbetsmarknadsförvaltningen, ta oss an en undervisningsrelaterad utmaning på vår skola, Stockholms intensivsvenska för akademiker. Utmaningen har bestått i att stärka förmågan till kritisk läsning för våra vuxna studerande med akademisk bakgrund som läser svenska som andraspråk på grundläggande nivå.

I 2017 års kursplan för Svenska som andraspråk på grundläggande nivå har kritisk läsning fått en framskriven plats. Forskning om kritisk läsning för vuxna studerande med akademisk bakgrund som läser svenska som andraspråk är dock ett område som inte beforskats. Med den här studien vill vi därför bidra med kunskap om dels vad de studerande behöver kunna för att kunna läsa kritiskt i avseende att urskilja texters uttalade syften och budskap, dels hur undervisningen kan utformas för att stärka detta kunnande.

Den teoretiska utgångspunkten tas i teorier om undervisning i kritisk läsning och variationsteori. Det förstnämnda har inneburit att vi med avstamp i forskning om kritisk läsning i ett undervisningssammanhang identifierat ett antal aspekter, nämligen medvetenhet om den egna världsbilden i relation till textens ämne, textens värdeladdade språkbruk och urvalet av information i den. Undervisningen i sig ska gärna vara interaktiv och dialogisk för att läsförmågan ska kunna utvecklas. Under studiens gång tillförde vi även en ökad grad av multimodalitet och flippade modelleringar användes.

Metoden för studien är en typ av Learning study, där tre interventionscykler har genomförts, var och en innehållande ett förtest, två interventioner och ett eftertest. Materialet utgörs av testresultat, lektionsobservationer och intervjuer med studerande i samband med interventionerna.

Resultatet visar att studerandes förmåga att kunna läsa kritiskt stärks genom att de kan urskilja sin egen världsbild i relation till textens ämne, textens värdeladdade språkbruk, urval av information. Just den egna världsbilden, som utgörs av ens tidigare åsikter i ämnet, tycks

ha särskild betydelse i relation till de andra två aspekterna. Det kan exempelvis påverka vilka värdeladdade ord man identifierar och därmed hur man tolkar textens syfte och budskap i dess helhet. Vidare framkommer också att en undervisning med hög grad av interaktivitet där de studerande ingår i dialogiska processer kring läsningen främjar lärandet. I den sista undervisningscykeln inorporerades flippade modelleringar av kritisk läsning, ökad användning av multimodalitet och studerandeaktivitet. I jämförelse med de två första cyklerna var det också i den här tredje cykeln som studerandes förmåga till kritisk läsning hade som mest positiva resultat samtidigt som flera indikationer på stärkt engagemang för undervisningen uppvisades.

Avslutningsvis pekar studien alltså ut ett antal aspekter av kritisk läsning och relationen dem emellan, som undervisningen med fördel kan sträva efter att stärka de studerandes kunskande inom. Det är förstås inte heller bara i svenska som andraspråk som textanalys och kritisk läsning kommer till användning. Man kan utan svårighet tänka sig många andra skolämnen som till exempel samhällskunskap, historia och religionskunskap som använder texter där samma förmåga kan behövas. Möjligen är det också flera studerande än de med svenska som andraspråk som skulle gynnas av studiens resultat om vad studerande kan behöva kunna för att läsa kritiskt och hur undervisningen kan främja den förmågan.

Artiklar/Konferenser

Haas, D., Hedberg, J. & Steen, V. (2018). Lärare forskar om hur en förändrad undervisning kan utveckla förmåga till kritisk läsning. *Lisetten 1*:2018.

Haas, D., Hedberg, J. & Steen, V. (2018, oktober). Att utveckla kritisk litteracitet i den grundläggande vuxenutbildningen. Symposium 2018, Stockholm.